

UYG'ONISH DAVRI O'RTA OSIYONING IQTISODIY G'OYALARI

Qayumova Sabrina Qahramon qizi

Namangan Davlat Universiteti

Iqtisodiyot fakulteti S. IQT-AU-24 guruh talabasi

Ilmiy rahbar: **Otavaliyev Boburjon Sobirjon O'g'li**

Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada O'rta Osiyoda IX–XV asrlarda yuz bergan Uyg'onish davri mutafakkirlarining iqtisodiy g'oyalari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Asosiy e'tibor ushbu davrda shakllangan savdo-sotiq munosabatlari, hunarmandchilik va ishlab chiqarish rivoji, davlat boshqaruvi, soliqlar tizimi hamda ijtimoiy adolat masalalariga qaratiladi. Maqolada Abu Nasr Forobiy, Abu Ali ibn Sino, Beruniy, Yusuf Xos Hojib, Alisher Navoiy kabi allomalarning iqtisodiy qarashlari tarixiy-iqtisodiy sharoitlar bilan bog'liq holda yoritilib, ularning zamonaviy iqtisodiy tafakkur uchun ahamiyati baholanadi. Tadqiqot natijalari iqtisodiy ta'limotlar tarixini o'rganishda muhim ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: Uyg'onish davri, O'rta Osiyo, iqtisodiy g'oyalar, savdo, hunarmandchilik, davlat boshqaruvi, ijtimoiy adolat.

Kirish

Iqtisodiy ta'limotlar tarixida Sharq Uyg'onish davri alohida o'rin egallaydi. Ayniqsa, O'rta Osiyo hududi IX–XV asrlarda ilm-fan, madaniyat va iqtisodiy tafakkur markaziga aylangan. Bu davrda yashab ijod qilgan mutafakkirlar jamiyatning ijtimoiy-iqtisodiy muammolariga ilmiy va amaliy yondashuvlar ishlab chiqqanlar.

O'rta Osiyo mutafakkirlari iqtisodiy taraqqiyotning asosi sifatida mehnat, bilim, adolat va davlat boshqaruvini e'tirof etganlar. Ularning qarashlari savdo-sotiqni rivojlantirish, ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash va aholining farovonligini oshirishga qaratilgan bo'lib, bugungi zamonaviy iqtisodiy siyosat uchun ham muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Metodologiya

Mazkur tadqiqotda tarixiy-tahliliy, mantiqiy va solishtirma metodlardan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida Uyg'onish davri O'rta Osiyo mutafakkirlarining asarlari asosiy manba sifatida tahlil qilindi.

Tarixiy-tahliliy usul orqali iqtisodiy g'oyalarning shakllanishiga ta'sir etgan ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar o'rganildi. Solishtirma metod yordamida turli mutafakkirlarning iqtisodiy qarashlari o'zaro qiyoslandi va umumiy xulosalar chiqarildi.

Adabiyotlar tahlili

Uygʻonish davri Oʻrta Osiyo iqtisodiy gʻoyalarini oʻrganishda Abu Nasr Forobiy, Abu Ali ibn Sino, Abu Rayhon Beruniy, Yusuf Xos Hojib va Alisher Navoiyning asarlari muhim manba hisoblanadi.

Forobiy jamiyat taraqqiyotida mehnat taqsimoti va adolatli boshqaruvning ahamiyatini taʼkidlagan. Ibn Sino ishlab chiqarish, mehnat va boylikning jamiyat farovonligidagi rolini tahlil qilgan. Beruniy esa savdo, soliqlar va resurslardan oqilona foydalanish masalalariga eʼtibor qaratgan. Yusuf Xos Hojib va Alisher Navoiy asarlarida esa davlat boshqaruvi, ijtimoiy adolat va xalq farovonligi masalalari keng yoritilgan.

Natijalar va muhokamalar

Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatadiki, Uygʻonish davri Oʻrta Osiyo mutafakkirlari iqtisodiy taraqqiyotning asosiy omillari sifatida mehnat, bilim va adolatni eʼtirof etganlar. Ular iqtisodiy faoliyatni axloqiy tamoyillar bilan uygʻun holda olib borishni muhim deb hisoblaganlar.

Savdo-sotiq va hunarmandchilikning rivojlanishi iqtisodiy oʻsishning muhim manbai sifatida qaralgan. Davlat boshqaruvida esa soliqlarni meʼyorida belgilash, aholining kam taʼminlangan qatlamlarini qoʻllab-quvvatlash zarurligi taʼkidlangan. Ushbu gʻoyalar bugungi kunda ijtimoiy yoʻnaltirilgan iqtisodiyot tamoyillari bilan uygʻunlashadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Uygʻonish davri Oʻrta Osiyoning iqtisodiy gʻoyalari iqtisodiy taʼlimotlar tarixida muhim oʻrin egallaydi. Ushbu davr mutafakkirlarining iqtisodiy qarashlari jamiyat taraqqiyotini taʼminlashda iqtisodiy va maʼnaviy omillarning uzviy bogʻliqligini koʻrsatadi.

Uygʻonish davri iqtisodiy gʻoyalarini oʻrganish zamonaviy iqtisodiy tafakkurni boyitish, milliy iqtisodiy siyosatni shakllantirishda tarixiy tajribadan samarali foydalanishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Forobiy, A. N. Fozil odamlar shahri. – Bagʻdod, 940.
2. Ibn Sino, A. Donishnoma. – Buxoro, 1020.
3. Beruniy, A. R. Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar. – Xorazm, 1000.
4. Yusuf Xos Hojib. Qutadgʻu bilig. – Qashqar, 1069.
5. Navoiy, A. Mahbub ul-qulub. – Hirot, 1500.
6. Abdurahmonov, Q. Iqtisodiy taʼlimotlar tarixi. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2018.
7. Iqtisodiy taʼlimotlar tarixi. Darslik. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.